

Քան զլէրինս բարձր անց¹ է վեր. ԺԵ (15) կանկուն գիզեցան,
Դրախտն միայն մնաց². ոչ էհաս³ ջուրըն կորըստեան:
Անդ էր տեսանել զաղէտն, անասնոց զձայն⁴ բառաչման.
Բ(ա)ղ(ու)մբ չոքան⁵ առ տապանն. եւ չեղեւ զինչ որ կամեցան:
Լային հայրք եւ մայրք որդուք. եւ լալովն ոչինչ չահեցան.
Խ (40) տիւ եւ Խ (40) գիշեր⁶, ամ(ենայն) հասակք⁷ ջնջեցան:
Ոչ սովորական անձրեւ, այլ յերկնից հեղեղ հոսեցան.
Հեղեղին է գործ մեղաց, հեղեղ(ա)ց⁸ ջրով սուղեցան:
Յիշեաց տ(է)ր ա(ստուա)ծ զՆոյ. գթութ(եամ)բ⁹ եւ զիւրն¹⁰ ամ(ենայն).
Որ ոչ մոռանա¹¹ երբէք. զծառայս իւր ազնական¹²:
Հրամայեաց հովմով հոգւոյն. աղբիւրք եւ սահանք խցեցան,
Ճ է Ե ԾԶ (156)¹³ աւուրն յետոյ. գաղաթուղբ լերանց բացըւան:
(Շարունմակելի)

Յ. ՔԻՐՈՍԵԱՆ

1. բարձանց. — 2. Դրախտըն մընաց. — 3. որ էհաս. — 4. ըզձայն. — 5. չոքան. — 6. Քառասուն տիւ եւ գիշեր. — 7. հասակ. — 8. հեղեղաց. — 9. զբթութեամբ. — 10. զիւրն. — 11. մոռանայ. — 12. ազնական. — 13. Ճ է Ե Ծ (106).

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱԼԵՊԻ ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ

(Շար. տես «Բազմալեզ» 1937, էջ 61)

42. — Տէր Սողոմոն քահանայ. — 43. Տէր Մելքոն քահանայ. — 44. Տէր Սարգիս քահանայ Քարախենց. — 45. Տէր Գրիգոր աւագ քահանայ. — 46. Տէր Գասպար քահանայ. — 47. Տէր Յովսէփ քահանայ. — 48. Տէր Յովսասփ քահանայ. — 49. Տէր Մատթէոս քահանայ:

42. Տէր Սողոմոն քահանայ. — Քառասունը եկեղեցւոյ այս քահանան՝ 1661ին երկու անգամ կը յիշուի, անոր յիշատակ թողած երկու ձեռագիր մատենաներու առիթով: Առաջինը Տէր Ղազար քահանայ Զէյթունցիի կողմէ 1640ին գրուած Առաքան մ'է (մեր թիւ 34ը), մահտեսի խաչերի ծախքով Տէր Մարգար քահանային նուիրուած: Երկրորդն է՝ մեր թիւ 124 Խորհրդատւորը, գրուած 1665ին Տէր Աստուածատուրի կողմէ: Սոյն երկու ընծաներու յիշատակագրութիւններէն ի յայտ կու գայ՝ որ Տէր Սողոմոն, հաւանաբար բնիկ Հալէպցի, որդին է Մանթուխին և թուրքական: Երեցկինն է Փէրիխան: Ունեցած են չորս մանչ զաւակներ՝ Ներսէս, Ապտիւլ-Ազիզ, Ֆարճուլլայ և Նայմէղուլ-Լահ, որոնք կանխահաս մահ ունեցած են:

Տէր Սողոմոն հայր է Նոյնպէս երկու աղջիկներու, Խաչխաթուն և Մարիամ: Կը յիշուի Նոյնպէս թոռ մը, Գէորգ: Ուր մեռած և ուր թաղուած ըլլալը յայտնի չէ. անկասկած ի Հալէպ:

43. Տէր Մելքոն քահանայ. — 1650ին Սահակ գրիչ Հալէպի մէջ կը գրէ ու հաւանաբար կը ծաղկէ ալ մեր Զեռագրաց Մատենադարանի թիւ 153 մեծադիր ու լիակատար Յայմառարքը, ուշադիր ընդօրինակութեամբ մը: Սահակ իր գլխաւոր յիշատակագրութեան մէջ կը յիշէ իր հայրը՝ Տէր Մելքոն, զոր կը ներկայացնէ իբր «ուսուցիչ այս հոգեւոր արհեստի», որ էր զըջութեան: Ասկէ կը հետեւի որ Տէր Մելքոն եղած է զրոյ ու ծաղկող և իր Սահակ զաւակն ալ վարժեցուցած է Նոյն արհեստին մէջ, և այնքան յաջողութեամբ

որ Սահակ կըրցած է 1468 էջնոց այս պատկառելի գիրքը գրել ու ծաղկել, աչքի զարնող կանոնաւորութեամբ մը, մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայելով լեզուի քերականութեան կանոններուն: Ասոնցմէ զիւրութեամբ կը հետեւի որ Սահակի հայրը, Տէր Մելքոն՝ որ, ինչպէս ըսինք, գրիչ էր, մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց տուած է իր զաւակին, ինքնուրոյն հայերէն մը խօսիլ ու գրել սորվեցնելով անոր: Տէր Մելքոնի կողակիցն է Ալթուն: Սահակի կինն է՝ Խաթուն, իսկ որդիներն են Պետրոս և Պողոս, Տէր Մելքոնի երկու սիրուն թոռները, որոնք Նոյնպէս վարժած են թուրք կոկելու և «բազում աշխատութիւն» ունին իրենց գրիչ հօրը գործերուն վրայ: Թէ ո՞ր ծնած է Տէր Մելքոն և ո՞ր մեռած՝ յայտնի չէ:

44. Տէր Սարգիս քահանայ Քարախենց. — 1655ին Հալէպի Տէր Սարգիս քահանայ Քարախենց, որ Տէր Ներսէս վրդ.ի եղբայրն է, կը նորոգէ Զմմառի վանքի թիւ 113 Շարակնոցը, ի վայելումն երգնկացի Տիրացու Սահակին:

45. Տէր Գրիգոր աւագ քահանայ Հալէպցի. — 1655ին Հալէպի մէջ կը յիշուի Տէր Գրիգոր գրիչ քահանայ որ կը գրէ այժմ Զմմառու Զեռագրաց Մատենադարանը թիւ 88ի տակ մնացող Մաշտոց մը: Ժէ դարու կէս ժամանակներուն Հալէպի հայութիւնը կը պահէ զեռ իր ազգային և հոգեւոր ճոխ կեանքը: Ժողովուրդի բարեբարներ կը սատարեն հայ գրչութեան արուեստին և ամէնուն նպատակն է որ քահանայը և տանուտէրեր իրենց ձեռքին մէջ ունենան Աւետարանը:

Արհեստով գրիչներ ու ծաղկողներ կը վայելին հարուստներու նիւթական օժանդակութիւնը: Տէր Մկրտիչ քահանայ կը շարունակէ գրել ու նկարել, մանաւանդ նկարել: Հալէպի նման բարեսէրներէն Գրիգոր ու ասոր կինն Ասլու, 1658ին՝ իրենց բոլոր պարագաներով Տէր Մկրտիչ քահանայի գրել ու ծաղկել կու տան մեր Զեռագրաց Մատենադարանի թիւ 27 թրգթեայ Աւետարանը ու զայն կը նուիրեն

Տէր Գրիգոր աւագ քահանային, որպէս զի անոր ձեռքին մէջ անջնջելի և յաւիտենական յիշատակ մնայ: Տէր Գրիգոր կը յիշուի իբր առաքինի և հեզահոգի կրօնաւոր «հոգիացեալս ի գործս ամենայն առաքինութեան»: Որդին է Յակոբի և Սթըրուլի. իր կինն է՝ Տիրուհի, որոնք ծնող են չորս զաւակներու. Յակոբ, Փանոս, Եղիա և Զմրութ: Ինք աշխարհական զարմի զաւակ, բայց փափաքած է որ իր անդրանիկ որդին եկեղեցւոյ ծառայութեան պարգեւէ և Յակոբը ձեռնադրել տուած է քահանայ, վերակոչուելով Տէր Յակոբ:

Այս պատուական երէցը ըստ մեր թիւ 27 Աւետարանի յիշատակարանին կը վախճանի 1683 Դեկտ. 15ի շաբաթ օրը — «Վաղճանեցաւ Տէր մեծ Գրիգոր քահանայն» ու աւետարանն ալ յիշատակ կը դրուի Ս. Քառասնից եկեղեցւոյ մէջ, ուր որդւոյն Տէր Յակոբի մահէն յետոյ կը մնայ ցարդ:

46. Տէր Գասպար քահանայ. — 1620ին Հալէպի մէջ կը յիշուի Տէր Գասպար «սրբաւէր» քահանայ, որ մեր թիւ 10 Աւետարանն, գրուած 1596ին Վահան քահանայ Զէյթունցիէ, նուէր կը ստանայ իր անձին համար: Տէր Գասպար որդին է Տէր Սահակ քահանային. երեցկինն է Սաֆարմելիք: Քահանայի որդի և շառաւիղ, ինքն ալ եկեղեցւոյ սպասաւորութեան կը նուիրէ իր որդին՝ Տէր Մակար քահանայ: Ունի Նոյնպէս երկու այլ մանչ զաւակներ, Սահակ և Դանիէլ, ինչպէս նաեւ երկու աղջիկներ՝ որոնց անունները անծանօթ կը մնան: Տէր Գասպար ունի նաեւ եղբայր մը՝ Խաչատուր Սարկաւագ որ ըստ մեր թիւ 44 Աւետարանի վերջին յիշատակարանին, 1677 Մարտ 3ին կը գրէ Նոյն Աւետարանի «Հանգիստ Յովհաննու»ն. — «Արդ գրեցաւ սուրբ աւետարանս այս որ է հանգիստ սրբոյն Յովհաննու աստուածաբան աւետարանչին ձեռամբ փանաքի և ախմար գրչի՝ Տէր Սահակի որդի Խաչատուր սարկաւագի. ի թվականութեանս հայոց ՌՃԻԵ (=1677), մարտի ամսոյ Գ. օրն ուրբաթ...»:

